

GUILLEM RAMON, ABAT D'ÀGER

Àger fou conquistada als sarraïns el 1034 per Arnau Mir de Tost i el comte Ermengol d'Urgell. L'obra de consolidació de la conquesta no durà més de dotze anys. El 1046 els sarraïns recuperaren la pèrdua, i la localitat, en ple desenrotllament, sofri l'escomesa de les destruccions. Calqué a Arnau Mir de Tost d'emprendre una altra campanya que, a l'any següent, el féu senyor definitiu d'Àger. L'organització i poblament del territori s'esdevingué immediatament.

Els documents la manifesten en l'aspecte religiós des que, l'any 1048, Arnau Mir creà un centre de projecció espiritual en l'església de Sant Pere, des del qual, amb l'establiment d'una canònica, irradiarà a les parròquies i castells adjudicats amb la fundació i ampliats en anys successius. El P. Sanahuja en la seva monografia: *Historia de la villa de Ager* (Barcelona, 1961) n'ha exposat amplament les etapes per a concloure que el personal que hi portà l'activitat procedí de la canònica de la seu de Vic¹.

Efectivament des dels primers instants de la fundació es mouen a Àger un Ramon, levita i cabíscol, i un Guillem Ramon jutge d'Ausona, integrat a la canònica de Vic, que són els homes en els quals confia Arnau Mir per l'establiment i organització del territori conquerit. El primer d'ells figurant com a abat, o cap de la comunitat, fins al 1056; i el segon succeint-lo des d'aquest any fins a la seva mort escaiguda el 1082. Es probable que el Ramon levita procedís de Vic; fins i tot sembla que tingué alguna relació immediata de parentiu amb el Guillem Ramon; els documents, però, no permeten de considerar-lo com a pare d'aquest. El seu càrrec de cabíscol no estava pas en relació amb la nova comunitat implantada a Àger, de la qual ell era el cap, és a dir l'abat, segons signa en un docu-

¹ FRAY PEDRO SANAHUJA, O.F.M., *Historia de la villa de Ager*, p. 131.

ment de 2 de maig de 1049². Es el càrrec de cap de l'escola o cabíscol, que mantindria a la canònica de Vic. La procedència del segon, Guillem Ramon, es absolutament manifesta.

El desplaçament d'aquests personatges a Àger s'explica per les estretes relacions que d'anys abans Arnau Mir de Tost mantenia amb Vic i concretament amb el bisbe Oliba. Arnau Mir assistí, el 1032, a la consagració de la basílica de Ripoll, i rebé d'Oliba, a prec de l'esposa Arsenda, relíquies, d'entre elles de la vera creu, que li foren trameses, segurament el 1034, per a la dedicació de l'església de Sant Pere d'Àger després de la primera conquesta³. D'aquestes relacions provindria la coneixença i el contacte amb el prohoms de la canònica ausonenca, d'entre els quals confià en el Ramon, cap de l'escola, i en Guillem Ramon que, com a jutge que era, li podien servir per a dirigents de l'organització dels territoris conquerits. Ambdós eren levites, per tant adscrits a l'església, i d'un tremp semblant al dels altres levites amb els quals el mateix Oliba confià per a l'estructuració dels extrems del bisbat en l'obra de colonització, restauració de castells i construcció d'esglésies.

Poques notícies queden del levita Ramon. En canvi són abundoses les que es refereixen al seu successor en l'abadia d'Àger, Guillem Ramon. La seva actuació com a jutge hi comença des dels primers mesos del 1048 fins el 1056 quan el 10 de gener, desaparegut el Ramon, rep d'Arnau Mir de Tost l'abadia de la canònica establerta a l'església de Sant Pere⁴. Els documents senyalats pel P. Sanahuja el designen fins a la seva mort, demés de jutge, com a *sacrista*, *primiscrini* i fins i tot *cabíscol*; càrrecs, però, que no tingué mai en relació amb la canònica de la qual era abat, sinó en relació amb la canònica de Vic, simultanejats amb el que tenia a Àger com abat. Justament el càrrec de *sacrista* a Àger el tingué un altre Guillem, probablement també procedent de la canònica de Vic, que ja consta amb aquest càrrec en la nova dotació a la canònica d'Àger feta per Arnau Mir de Tost el juliol del 1066⁵, i en el qual perdurà fins a la mort escaiguda a darreries de 1095. El seu testament publicat a 20

² FRAY PEDRO SANAHUJA, O.F.M., *Historia de la villa de Ager*, ap. 16.

³ Idem, p. 33 i 11. Cal anotar que la difícil lectura del mot *Podio* en el document al·ludit pel P. Sanahuja, posteriorment ha estat aclarida i cal llegir *Lodio* en lloc de *Podio*.

⁴ Idem, p. 128.

⁵ Idem, ap. 21.

de gener de l'any següent li diu *Guillermus, sacerdos et sacrista Aggerensis et vita laicus*, es a dir un altre levita ⁶.

Guillem Ramon era germà d'Amat, també clergue, i ambdós nebots del famós Ermemir Quintila, el dirigent de l'escriptori de la canònica de Vic, sia que aquest fos germà del pare o de la mare, com sia i també, com sembla més probable, que fos germà de la mare de l'esposa de Guillem Ramon. La documentació no esclareix prou per quina branca li venia el parentiu dels nebots. El fet és que Guillem Ramon s'havia casat amb una filla del matrimoni de Guibert gramàtic i de Guisla, germana dels també canonges levites Ramon Guibert i Guilabert Guibert; cunyada, per tant, de Guillem Ramon d'Àger. De l'examen de la documentació sembla desprendre's que aquest seria un segon matrimoni de Guillem Ramon del qual hi hagué els fills Pere Guillem, Amat i Guisla que són els qui continuen les transmissions de béns per part de la branca dels Guibert i segurament la relació de parentiu amb Ermemir Quintila; mentre, d'un anterior matrimoni, el Guillem Ramon hauria tingut els fills Ramon Guillem, que el succeí a Àger, Arnau i Beatriu ⁷.

Pel matrimoni amb la filla de Guibert gramàtic, Guillem Ramon s'estroncà amb una família iniciada per aquest Guibert, home foraster al país, originari de Lódi, a la Lombardia, que figura a la canònica de Vic cap el 1019 fins al 1055, qui sap si atret per Oliba ja abans d'ésser bisbe de Vic, en ocasió que estigué en aquella ciutat lombarda on adquirí les relíquies trameses a Arnau Mir de Tost. Guibert és denominat sempre com a *gramàtic*; escrigué i redacta documents durant el pontificat d'Oliba i deuria ésser el mestre de lletres que ensenyava els escolars de la canònica. El seu matrimoni amb Guisla l'havia fet entrar en un cercle de famílies de Vic, molt unides a la canònica, que disfrutaren de patrimonis particulars i fins de les rendes que donaven moltes de les possessions que tenien en servei de la catedral de Vic. Els fills d'aquest matrimoni, Ramon Guibert i Guilabert Guibert, cunyats de Guillem Ramon d'Àger, manipularen una nombrosa sèrie de béns que foren l'objecte de les deixes fetes en llurs testaments; el de Guilabert abans d'emprendre viatge a Roma el 16 d'abril del 1100, i publicat després de la seva mort a 17 de

⁶ Arxiu Capitular de Vic, *Liber Dotationum*, fol. XXVII.

⁷ Vegi's el testament de Guillem Ramon a l'apèndix I.

juliol del 1102⁸; i el de Ramon, publicat també després de la seva mort el 18 de febrer del 1106⁹.

Guillem Ramon d'Àger apareix ja com a jutge a la canònica de Vic el 1047, un any abans de la seva actuació a Àger. Obté el càrrec de sacrista el 1058, data des de la qual és designat i també subscriu com a *sacristanus*, *sacrista* o *primiscrini*, no en el sentit que aquesta darrera denominació signifiqui que era el primer dels notaris¹⁰, sinó en l'accepció que hi donaven aleshores, equivalent o igual a *sacrista*. Aquest càrrec el tingué fins a 1079, que el deixà pel de *caputscola* o cabíscol, succeint al seu cunyat Guilabert Guibert, i mantenint-lo fins a la seva mort.

El seu oncle, el vell Ermemir Quintila, morí el 21 de maig de 1081. S'havia passat la llarga vida en la confecció de gran nombre de manuscrits, molts dels quals encara es conserven a l'arxiu Capitular de Vic, alguns de la seva pròpia mà, d'altres compostos sota la seva direcció pels diversos clergues que ell havia educat. Pel testament de 23 d'agost de l'any anterior¹¹ llegava a Guillem Ramon els llibres que havia rebut del canonge Ichila junt amb els que li pertanyien personalment, amb la condició que els tingués durant el seu vivent i després del seu traspàs quedessin en propietat de la seu de Vic: *rogavit etiam dictum predictum Guillelmum ut altare S. Michaelis cum libris quos sibi Ichila sacerdos dereliquit et cum omnibus que ei pertinebant tenuisset atque gubernasset omnes suos libros quos habebat Guilelmo predicto relinquit, ut dum viveret in servicio Sancti Petri eos teneret; post obitum eius solide et libere in iure Sancti Petri devenire iussit*.

Pocs anys els disfrutà Guillem Ramon d'Àger, puix morí dos anys després, per la tardor de 1083. El seu testament fou publicat el dia 4 de novembre, a l'altar de Sant Benet de la seu de Vic¹². Repartí els béns patrimonials entre els fills Ramon i Arnau, Pere i Amat, amb deixes especials per aquests dos darrers més joves, segurament d'un segon matrimoni, amb l'obligació imposada a Pere de

⁸ Arxiu Capitular de Vic, *Liber Dotationum*, fol XXV v. i *Cartulari de l'Estany*, fol. X.

⁹ Arxiu Capitular de Vic, cal. 6, n.º 1115; còpies al *Liber Dotationum*, fol XIV, i *Cartulari de l'Estany*, fol XI.

¹⁰ P. SANAHUJA, *Idem*, p. 129.

¹¹ Arxiu Capitular de Vic, cal. 6, n.º 1488.

¹² Vegi's el testament de Ramon Guillem a l'apèndix II.

nodrir i fer ensenyar el seu germà Amat. A les filles Beatriu i Guisla, casada aquesta amb un Amat, els assignà llegats particulars. Entre les múltiples i abundants deixes que fa, només figura la d'un mul a la seva canònica d'Àger; cosa que demostra que no va arrelar-se amb cap classe de béns en el seu territori on solament degué tenir una funció administrativa puix que tampoc pogué disposar de la tercera part dels béns que Arnau Mir de Tost havia assignat, el 1066, com a dotació de l'abat ¹³ i que, de fet, passaren automàticament al seu successor.

Però la part més important del testament és la que s'extén a la seva darrera voluntat sobre els llibres que es trobaven al seu poder ¹⁴. El text els indica així:

Primiter dimisit Domino Deo et Sancto Petro seniori suo de Vico missale suum valde bonum quod fuit in Rivopullo scriptum, ut post mortem suam aberet eum solidum.

Ommes autem suos libros alios quos habebat in Vico, sub tali tenore dimisit ei ut filii sui clerici, scilicet Petrus et Amat teneant et habeant eos dum vivunt in servicio eiusdem, tam divinorum quam ex grammatica scriptos. Hoc est Antifonarium, et Leccionarium, et Priscianum maiorem, et minorem, et Virgilium, atque Oracium, et Amelarium simul vinctum cum Pascasio et Alcuino, et Sedulium simul vinctum cum Prospero et Catone, et Aratorem simul vinctum cum Persio, et Beda de metrica arte, et Serviolo, et Boetium novum valde bonum cum libris de Trinitate, et Librum Iudicum cum Rethorica, et libellum de Senectute et Amicitia, et qualiter constructio debeat fieri, et libellos duos, et kartas magnas III de Compotu et librum duodecim versuum Virgilii vinctum cum Prudentio, et medicinalem librum cum Aviano vinctum, et Martianum de octo partibus, et quaterniones ex multis rebus.

Et cenobio Sancti Benedicti dimisit Bibliotecam que fuit Amati Eldrici, cum aliis libris quos prestiterat Raimundo priori; et Sancte Marie de Monteboio dimisit suum librum grossum tali ratione ut teneant eum filii sui Petrus et Amatus quando voluerint et eis opus fuerit, et nunc habet eum abbas Sancti Poncii ad transcribendum.

¹³ P. SANAHUJA, *Idem*, ap. 21.

¹⁴ Vegi's E. JUNYENT, *La Biblioteca de la Canònica de Vich en los siglos X-XI*, en «Spanische Forschungen der Görresgesellschaft» (Münster Westfalen), 21 (1963) 136-145.

Aquest important lot de manuscrits comprenia els llibres que Ichila havia llegat a Ermemir Quintila i que, juntament amb els altres que li perteneixien, passaven al seu nebot Guillem Ramon. Es veritat que, segons la clàusula testamentària, aquests llibres els rebia el nebot per tal que, després de la seva mort, quedessin en propietat de la seu de Vic; però de fet aquest els retingué trasmetent-los als seus fills amb la condició que, després de llur mort, quedessin per la canònica. La raó de la trasgressió de la clàusula caldria veure-la en el fet que el canonge Guillem Ramon era el cabíscol de la canònica, càrrec que passà al seu fill Pere Guillem, i que, per altra part, es tractava dels llibres que formaven els textos per l'ensenyament. Eren els imprescindibles i usuals en l'època, no restringits a la gramàtica i retòrica i a les obres dels mestres de la llatinitat, sinó comprenent també obres de medecina i de càlcul, entre les quals hi havia les *Kartas magnas tres de Compotu*.

De tots aquests llibres solament s'ha conservat en la Biblioteca Capítular el manuscrit que conté les obres poètiques de Virgili¹⁵. També hi hagué el manuscrit de les obres d'Horaci registrat en els inventaris medievals, encara catalogat pel P. Villanueva el 1806¹⁶ i extraviat cap a la meitat del segle passat. D'alguns altres hi ha constància en l'inventari del 1368¹⁷; així sota el número 91 es registra *I libra de Prescia maior de pergamins entich*; en el número 53: *altro libra vey de pergamins intitulat liber Sedulii, Propercii* (en lloc de *Prosperi*) *et Catonis*; i el número 47: *altro libra de pergamins entich intitulat de Fide Trinitatis*, i amb el número 49: *altro libra de pergamins intitulat liber de Arte versificandi*.

És singularment interessant la primera clàusula del testament per la qual deixa en ferm a la canònica de Vic el seu missal que es trobava en molt bon estat i del que fa constar que havia estat escrit a Ripoll. Això confirma la procedència ripollesa del Sacramentari descrit amb el número 67 en el *Catàleg* de Mn. Gudiol, que ja aquest havia assenyalat per raó de contenir una missa dedicada a Sant Eudald que *in presenti requiescit ecclesia*, en la que es veneraven les seves relíquies des de l'any 978. Per altra part queda determinada la data de 1083

¹⁵ Arxiu Capítular de Vic, Ms. n.º 197 del *Catàleg* de J. Gudiol.

¹⁶ *Viage Literario*, vol. VI, p. 80.

¹⁷ J. GUDIOL, *Catàleg dels Llibres Manuscrits*, p. 14.

com la d'entrada a la Biblioteca Capítular d'un manuscrit que pogué ésser compost amb prioritat d'alguns decennis¹⁸.

El llegat de Guillem Ramon comprenia encara la *Bibliotecam* o sigui la Bíblia que fou del canonge Amat Eldric, la qual juntament amb altres llibres que tenia prestats a Ramon, prior de Sant Benet de Bages, la cedia a aquest monestir. En canvi, es difícil saber a què es referiria el *Librum Grossum* que llega a Santa Maria de Montbui, en usdefruit dels seus fills Pere i Amat, així que els el retorni l'abat de Sant Ponç, que el tenia per a transcriure'l.

Després de la mort de Guillem Ramon, abat d'Àger, l'abadia passà al seu fill Ramon Guillem, desconegut per l'historiador P. Sanahuja. Però la tingué només per dos anys, puix que degué sobreviure poc després de la data del seu testament fet en perill de mort a 1 d'octubre de 1085¹⁹. En ell disposa dels fruits de la dotació de l'abadia en favor de Sant Pere d'Àger i dels sacerdots i esglésies del seu territori. En canvi, passa els béns patrimonials a un infant Guillem, fill de Maria, probablement un fill seu, que posa sota tutela dels canonges de Vic, el sacrista Ricard i Berillus Adroer, i reserva altres béns a les seves germanes Beatriu i Guisla i al marit d'aquesta Amat.

L'abadia d'Àger no sortí encara de la família i passà a Pere Guillem, l'altre fill de Guillem Ramon, germà de Ramon Guillem que acabava de morir. Aquest Pere Guillem ja havia succeït al seu pare en la cabiscolia de la canònica de Vic des de 1082, i conservà aquest càrrec simultani amb el d'abat d'Àger fins el 1099: continuà regint l'abadia on les seves memòries es perden des del 1108, sia que morís poc després, sia que deixés el càrrec en la reforma efectuada a la canònica de Sant Pere amb motiu de subjectar-la a la regla agustiniana, que ja consta en funció des de l'any 1111. També la seva presència s'esvaeix a la canònica de Vic a partir de la data de 1108. A 20 de gener de 1096 havia actuat com a jutge en la publicació del testament sacramental de Guillem, sacrista d'Àger²⁰, i el 1106 fou el qui redactà el testament del seu oncle el canonge levita Ramon Guibert²¹.

¹⁸ A. OLIVAR, *Sacramentarium Rivipullense*, «Mon. Hisp. Sac.», Serie Litúrgica, vol. VII, Madrid-Barcelona, 1964. Dóna l'edició d'aquest manuscrit que creu compost a Ripoll cap al 1050.

¹⁹ Arxiu Capítular de Vic, cal. 6, Episcopologi I, n.º 12; Vegi's el text, apendix II.

²⁰ Ibidem, *Liber Dotationum*, fol. XXVII.

²¹ Idem, cal. 6, n.º 1115 i còpies *Liber Dotationum*, foil. XIV i *Cartulari de l'Estany*, fol. XI.

La presència a Àger de canonges levites ausonencs en la primera etapa de la formació i desenrotllament de la canònica de Sant Pere per Arnau Mir de Tost, ran de la definitiva conquesta del territori, queda demostrada pels personatges que hi intervingueren vinculats a una sola família que s'entronca amb parentius de gent que emergiren a Vic com a capdavanters de la cultura, descendents de Guibert gramàtic i d'Ermemir Quintila, confeccionador de manuscrits i, per altra banda, homes d'empresa que, justament en aquest aspecte, foren cridats per Arnau Mir de Tost per a l'organització religiosa del territori d'Àger arrabassat per ell al domini dels sarraïns.

EDUARD JUNYENT

Director del Museu Episcopal de Vic

APÈNDIX

- I. *Publicació del testament sacramental del levita Guillem Ramon, abat d'Ager, que morí el 17 d'octubre de 1082, feta el dia 12 de novembre següent a la seu de Vic.*

Arxiu Capitular de Vic, cal. 6, n.º 2195.

Sit Trinitatis nomine sacro. Hec est sacramentalis conditio et ultime voluntatis publicacio cuiusdam defuncti Guilelmi Raimundi nomine Ausonensis caputscوله et abbatis Aggerensis ecclesie. Quae facta est sicut iubetur in lege gottorum de ultimis voluntatibus morientium hominum. Quapropter nos testes, ego Petrus Guilelmi, proles quae fui prefati defuncti, et Bernardus prepositus Sancti Petri Aggerensis, et Guilelmus Olibe, qui fui ex familia eiusdem defuncti; in presentia Ricardi sacristani Vicensis et iudicis, et Raimundi Guiberti, ac Guilaberti fratris sui. Assistentibus aliis testibus, clericis et laicis, iurando testificamus supra altare Sancti Benedicti in Vico quia vidimus et presentes eramus quando prefatus defunctus a partibus Ausone perveniens Aggerensem castrum, ibique per octo dies comoratus, dum subsequenti dominica die inde iter arripiens ad kastrum Corcanum perveniens, et ibi ipsa nocte hospitium habuit. Feria quoque secunda cum suis sociis castellum Sancti Petri quod vocant Stagna, quod est ultra Castrumseris, attingit, et ipsa die ibi mansit. Altera autem die reversus ad Kastrumseris colloquium habuit cum episcopo Ausonensi qui tunc ibi aderat et Geraldo Poncii. Cumque inde ad predictum kastellum reverteretur, in medio itinere captus est ab infirmitate. Et cum invalescente languore in eodem castello iaceret, episcopo Vicensi nuntium misit ut ad se veniret. Qui cum venisset postquam suis orationibus se comendavit, testamentum suum quod diu ante fecerat et manibus propriis firmaverat ante se adducere fecit, et in audientia nostra, ante presentiam predicti episcopo recitari eum fecit, et laudavit sicque stare mandavit, excepto hoc quod tunc per suis solummodo verbis aliter ordinavit. Et sic in eo testamento resonat elegit amicos suos, videlicet prefatum Petrum filium suum, et avunculos eius Raimundum ac Guilbertum. Quibus precepit et per eam fidutiam quam in eis habebat, rogavit et ammonuit, ut si antea obisset quam aliud testamentum fecisset, ita ditribuissent omnes res suas, sicut in suo testamento viderint scriptum et a manu sua in calce firmatum.

Primiter dimisit Domino Deo et Sancto Petro seniori suo de Vico missale suum valde bonum quod fuit in Rivopullo scriptum, ut post mortem suam aberet eum solidum. Omnes autem suos libros alios quos habebat in Vico sub tali tenore dimisit ei, ut filii sui clerici scilicet Petrus et Amatus teneant et habeant eos dum vivunt in servicio eiusdem, tam divinos quam ex grammatica scriptos. Hoc est antifonarium, et lectionarium, et Priscianum maiorem et minorem, et Virgilium atque Oracium, et Amelarium simul iunctum cum Pascasio et Alcuino, et Sedulium simul iunctum cum Prospero et Catone, et Aratorem simul iunctum cum Persio, et Beda de metrica arte, et Serviolo, et Boetium novum valde bonum cum libris de Trinitate, et librum Iudicum cum rethorica, et libellum de Senectute et Amicitia, et qualiter constructio debeat fieri, et libellos duos, et kartas magnas tres de Compotu, et librum duodecim versuum

Virgili iunctum cum Prudentio, et medicinalem librum cum Aviano iunctum, et Martianum de octo partibus, et quaterniones ex multis rebus. Et cenobio Sancti Benedicti dimisit Bibliotecam que fuit Amati Eldrici, cum aliis libris quos prestiterat Raimundo priori. Et Sancte Marie de Monteboio dimisit suum librum grossum, tali ratione ut teneant eum filii sui Petrus et Amatus quando voluerint et eis opus fuerit, et nunc habet eum abbas Sancti Poncii ad transcribendum. Et kanonice Sancti Petri de Vico dimisit ipsum mansum quod emit de Bellone Deodati, et de Guifredo Sendredi, sub Sancta Eulalia iuxta rivum Gurri, cum suis omnibus suis pertinentiis, sub eo modo ut Petrus filius eius teneat eum dum vivit, et donet inde ipsam thascam et unam tonnam vini sursum in castello de Monteboio. Et domno Berengario episcopo seniori suo iam dederat ei mulam suam meliorem, et nunc dimittit et mulam que fuit Petri, quam in suo testamento kanonice dimitebat, ut oret pro ipso, et mercedem habeat de infantibus suis. Et predicto cenobio Sancti Benedicti dimisit etiam centum mancosos aureos quos domno Sancio comendaverat, et tres anulos aureos cum aliis rebus quas ei dedit. Et cenobio Sancti Petri de Kastroserris, dimisit quinquaginta tres solidos denariorum de veteribus quos ipsa vicecomitissa de Kardona debebat ei pro mancosis quos ei prestitit. Et Petro filio suo dimisit suum superlectum de kastanea, et unam almoceliam, et unum feletrum, et unum quotum optimum, et unam guadingam, et unam plumaciam, et suum superpellicium cum ipsa pellicia armelina parata de palleo, et unum plumacium de palleo. Et ad Amatam dimisit unam guadengam et unum quotum album, et duos plumacios de lana, et unam plumaciam, et unum strai. Et in domo de Vico et de Petroso alios pannos ad cubandum reliquit. Et Sancto Amantio de Petroso, et prebitero eius dimisit duas mancosatas ex annona de vino. Et Sancte Marie de Galliano et presbitero eius, similiter. Et excepto alodio quod fuit Bellones Deodati et Guifredi Sendredi, quod est sub Sancta Eulalia quod superius, dimisit Petro filio suo. Omne aliud suum alodium de Ausona, videlicet de Mora, et de Fontecooperto, et ipsum totum de Petroso et de finibus eius, excepto illo alodio toto de Ollemons, quod ibi emit de Raimundo Ellemari et eredibus suis, dimisit equaliter filiis suis masculis Petro, scilicet, et Raimundo, Arnallo atque Amato cum medietate ex vineis thascalibus Sancti Petri, quas habebat in ipsa Celada de Terradellis; aliam namque medietatem istarum vinearum, et ipsum alodium de Speluncis quod emit de Fulcone Guisadi et de Guisado Seniofredi et matre sua et fratribus suis, et de Guillemo archidiacono, et de Guillemo Andaleci et eredibus suis, et ipsum totum quod habebat in suburbio de Galliano cum sacrariis que sunt iuxta ecclesiam Sancte Marie in quibus Ledgardis eius baiula habitat, dimisit Petro filio suo per melioracionem in vita sua, et post suum obitum remanere iussit fratribus suis qui vivi fuerint. Similiter dimisit Raimundo filio suo ipsum suum sacrarium quod Bonusfilius Guillemi de Comis profundis tenebat per eum in Galliano cum toto ipso alodio de Pilosis, et cum ipsi vineis quas emit de Guifredo Iudig et de filiis suis, in vineale chanonice Sancti Petri sub ipsa Sala. Sciatur etiam quia Guille filie sue iam dedit quadraginta untias bonas et magnas, et modo dimisit ei domos et terras et vineas quas emit in Monteboio, in Plana de Todallo, de Raimundo sacerdote et uxore eius, et eredibus suis, et de Amato Olibe, et fratre suo Dalmacio. Insuper dimisit ei suam vineam Ellesindam quam habebat in Coscoliosa cum aliis vineis et terris quas illic habebat; et hoc totum dimisit ei pro sua ereditate ut nichil amplius fratribus suis possit requirere. Insuper dimisit filiis suis predictis domos et terras et vineas cum sacrariis quas et que habebat in Bagis, intra parrochiam Sancti Aciscli; sub eo tenore ut semper donent inde ipsam thascham cenobio Sancti Benedicti, et post eorum omnium obitum, ipsius cenobii sit

solidum. Et supradictis filiis suis dimisit iterum suum solarium de Monteboio, cum domibus, et aliis hedificiis que sunt in circuitu eius, simul cum ortis et terris et vineis et boscis et arboribus universis, quantum pertinet ad eandem domum; sub eo pactu, ut semper dum vivunt hoc habeant et possideant in servicio Sancti Petri de Vico; et precepit ut quisquis ex eis primus obierit alii fratres qui remanserint hoc totum similiter habeant usque ad ultimum. Et post eorum obitum, si Guilia viva remanserit, iussit ut hoc similiter habeat. Et iussit suis solummodo verbis ut post suum obitum, tam ipsi dum vivunt quam ipsa si supravixerit eos, semper donent inde ipsam thascam kanonice Sancti Petri de Vico, et post eorum omnium obitum, precepit remaneri predictum alodium de Monteboio prefate kanonice solidum. Et Beatrici filie sue dimisit pro sua hereditate domos predictas et alodium de Ollerons, quantum de Raimundo Ellemari emit et uxore eius et filiis suis, simul cum ipsa terra de vinea Bonifilia iuxta rivum de Guadello. Et insuper dimisit ei suum alodium de Solariolis, quod est thaschale Sancti Petri de Vico, quantum emit de Arnallo Raimundi et uxore eius et heredibus suis. Et omnia vascula erea et lignea que sunt in supradictis alodiis dimisit filiis suis. Et ex suis equabus dimisit maiorem inter Petrum et Amatam filios suos, et aliam minorem inter Raimundum et Arnallum filios suos. Et suam domum quam habebat sursum in Monteboio dimisit Petro filio suo. Et suas domos quas habebat in villa Vici, quas ipse fabricavit, et quas Guillelmus Cixile et Arnallus Bonifilii dimiserunt ei, dimisit filiis suis predictis Petro et Amato in servicio Sancti Petri, cum domunculis que adiacent eis, et cum sacrariis Sancti Felicis. Et iussit ut quisquis ex eis primus obierit, alter hoc habeat qui remanserit, et ille eligat unum ex propinquis suis qui hoc habeat post eius obitum in servitio Sancti Petri, et ecclesiam Sancti Felicis cum honore teneantur secundum suum posse illuminent et decantent. Et alias domos quas Guculinus Bonifilii dimisit ei, reliquit Raimundo filio suo in servitio Sancti Petri, cum ipso orto et medietate ipsius fascie terre; et aliam medietatem Petro et Amato concessit. Et domno Guadallo amico suo de Monteboio dimisit suum pellicium grisium coopertum. Mandavit etiam ut Amatam cum suis rebus tantum Petrus frater suus teneat et nutriat et induat inde, et docere faciat donec ipse per se possit facere. Et dimisit suas pelles marturinas Petro filio suo, sub eo modo, ut dedisset pro eis quatuor untias in officio sue sepultura et in quo ipse iussisset. Et Ricardo sacristano amico suo dimisit suam thyaram novam auro contextam, et unam almoceliam. Et Borello Adroarii dimisit suam tonnam maiorem de Vico. Et prefato Raimundo Guillelmi filio suo dimisit unum quotum optimum, et unam guadinguam, et unum superlectum.

Hec autem omnia que superius scripta sunt, ita prefatus autor secundum suum testamentum stabilivit, excepto quod ex alodio de Monteboio per suis verbis thascam Sancto Petro dimisit, nam antea in testamento quarteram olii dimittebat.

Nos ergo prelibati testes iuxta quarti ordinis modum, sicut continetur in libro Iudicum, voluntatem prefati defuncti quam nobis inunxit suis solummodo verbis, extra hoc quod in suo testamento sicut superius resonat stare mandavit, infra spacium sex mensium rogati ab ipso conditore, testificando corroboramus sicut subterius in hac pagina scriptum est. Iussit namque remanere asinum suum filiis suis Petro et Amato, quem in suo testamento dimittebat Sancto Benedicto. Et suum mulum minorem quem ad suum opus retinebat, dimisit Sancto Petro de Ager. Et suam copam argenteam quam etiam sibi retinebat, cum alio cippo argenteo kanonice Sancti Petri de Vico dimisit. Et alium cifum argenteum minorem abbati Sancte Maria Rivipollentis dimisit. Et ex omni sua laboracione de Ausona dimisit terciam partem annone inter chanonicam Sancti Petri de Vico et cenobium Sancte Maria de Rivopullo; alias autem

duas partes que remanent filiis suis equaliter dimisit. Similiter etiam ex annona et vino que habebat in Monteboio, terciam partem dimisit Sancto Benedicto; duas autem que remanent, ita etiam filiis suis dimisit. Ex annona quoque de vino que habebat in Galliano et in Petroso, dimisit etiam terciam partem inter Sanctam Mariam de Serratex et Sanctum Petrum de Portella; reliquas duas filiis suis dereliquit. Ex quatuor quoque porcis quos habebat in Monteboio, duos dimisit Sancto Benedicto; alios quoque duos iussit dari cenobio eiusdem pro anulo uno aureo quem ex tribus quos dederat eidem loco secum retinuerat, quem antequam moreretur iussit dari episcopo Ripercucensi, ut pro eo missam chaneret et sepulcrum eius absolveret. Et exceptis omnibus pannis lecteis que superius filiis suis dimisit, omnes alios qui remanent filio suo Petro dimisit cum suo lecto martino; et Raimundo Atile suam capam novam, et Raimundo Guadamiri suam tunicam novam, et Benedicto suam pelliciam novam. Et ipsam hereditatem quam dimisit Arnallo filio suo in alodium et in domibus de Ausona, et de Petroso, iussit ut si ipse moreretur sine infante de legitimo coniugio, omnis eius hereditas reverteretur ad fratres suos.

Et postquam hoc totum pretestatus auctor ita sic in hac pagina resonat secundum suum testamentum et suis verbis instituit et ordinavit, in suo pleno sensu et memoria integra, inmutata hac voluntate, ab hoc seculo discessit, XVI kalendas novembris.

Quod est hactum II idus novembris, anno XXIII regni Philipi regis.

Petrus caputscule, filius qui fuit ipsius defuncti, ss. S+m Guillelmi Olibe. Sig+num Bernardus levita; nos huius rei testes sumus, et sic nos audisse et vidisse iuramus.

Ego Ricardus sacrista et lator iuris hic corroboro ss. Guilbertus canonicus, ss. Reimundus Natinheus ss. Raimundus Guillelmi abbas Aggerensis ss. Sig+num Ermengaudus levita. Amatus scolasticus ss. Borrellus sacer ss. Sig+num Guilelmus sacer ss.

Artallus subdiaconus, qui hoc scripsit, et in prefato die vel anno ss. cum litteris suprapositis in XXII linea et fuis in XXV.

II. *Testament del levita Ramon Guillem, abat d'Ager, de 1.er octubre de 1085.*

Arxiu Capítular de Vic, cal. 6, Episcopologi I, n.º 12.

Sub Trinitatis ... et eius. Ego Raimundus Guillelmi abba Sancti Petri. Peccator sum et indignus iaceo in magna egritudine; timeo enim ut non eveniat mihi mors antequam tam Deo quam Sanctis et hominibus unicuique separatim hanc scripturam plenissime roboris habeat antequam ex hoc seculo discesero ut de meis mobilibus rebus quam de immobilibus ita sit largitum propter remedium anime mee, sicut in hunc testamentum subterius erit prenotatum. Ideoque iubeo ut sint manumissores mei frater meus Petrus Guillelmi, et Guilelmus Gaucfredi et Martin Ortefano, et Petrus Iohannes.

In primis dimitto Domino Deo et Sanctum Petrum de Ager omne frumento et ordeum quod abeo in ipsa Regula cum vegetem unam vino primo quam ibi abeo. Aliam vegetem plenam vini que ibi est, dimitto omnibus sacerdotibus meis de Ager, eo ut content missas pro anima mea. Frumentum autem et ordeum quod abeo in Chorciano dimitto ad eundem Sanctum Petrum, et ipsum vinum quod ibi est dimitto supradicti sacerdotes pro anima mea pro missas. Omne blato quod abeo in Castelione, dimitto iam dicti sacerdotibus meis et ipsum vinum quod est ibi, dimitto sacerdotibus ipsius loci, sive sacerdotibus Sanctum Saturninum de Lordano et de castris eius circuitu, ut content missas pro anima mea. Vinum etiam quod

abeo in ... se dimitto sacerdotibus ipsius loci pro anima mea pro missas. Et ipsum blatum quod ibi abeo sit datum pro anima mea secundum extimationem supradicti manumissores mei. Duabus vineis quas abeo in ipsam Regulam dimitto eas predictum Sanctum Petrum per alodium pro anima mea. Dimitto etiam ad Guillelmum filius Marie ipsum mansum quod emi de Amatus et soror mea Guilla in Monteboio cum omnibus suis pertinentiis ad suum proprium alodium ab omni integritate, cum vegetem unam vini quam abeo ibi. Dimitto autem ei omne blato quod ibi abeo solidum et liberum, cum terciam partem de vino quod adhuc ibi abeo dividere cum fratribus meis. Dimitto cognato meo Amatus modio uno ordei quod Deusde mihi debet, cum mea tertia parte vini quod abeo in Bagas, propter hoc ut adiutor sit supradictus Guillelmus ad abere et retinere et defendere omne quod ei dimitto in Monteboio. Adhuc dimitto supradictus Guillelmus omne alodium quod abeo in Pilos solidum et liberum, cum ipsam vineam et mansionem que abeo Sancta Maria de Galgano, cum omne blato quod ibi abeo. Et dimitto ei omne alodium quod ex quacumque modo abeo et abere debeo in Petroso et Terratellas, solidum et liberum sine ulla reservatione, cum omne blato quod ibi abeo. Dimitto autem predictus Guillelmus ipsas mansiones que abeo in Vicho qui fuerunt de Chocolino, cum medietate condamine que est ibi, cum terciam partem condamine Miralplano cum omnia tertia parte de alodio de Maura quod cum fratribus meis ibi abeo, cum omnia tertia parte de vascula quod habeo cum fratribus meis in Monteboio et in Bagas, et in Petroso, cum omnia alia vascula ligna et erea que abeo in Vicho, et pannos totum ab integrum, sive vascula ligna et erea et pannos que abeo in Monteboio. Ad Berengarius dimitto in Vicho minam unam ordei ad ipsa mensura, et minam unam frumenti, cum ipso vino quod abeo in Galgano, et in Petroso. Omne quod dimitto Guillelmus in Ausona cum suum corpus dimitto in baiuliam et custodia domnus Ricardus sacricustus, et Berillus Adrovarii, ut ipsi sint adiutores et defensores in omne quod opus est iam dictus puer. Et si mors advenerit predictus Guillelmus omnem alodium de Ausona remaneat fratribus meis, et ipsum alodium de Petroso et Terratellas remaneat soror meam Beatricem. Et ipsum de Piloso cum mansione et vinea de Galgano, remaneat ad Berengarius Arnalli. Et ipsum alodium de Monteboio remaneat omnibus filiis de Amato et Guilla soror mea. Meam capam de cermentesino dimitto Guillelmus Gaugfredi, aliam de galabruno ad Compagnus, gonniam ad Ermemiro, pelles Martino. Rogo vos manumissores mei iamdicti ut sicut supra dictum est ita et vos faciatis, et sit Deus inter me et vos.

Factum hunc testamentum kalendas octuber anno XXVI regnante Filippo rege.

Sig+num Raimundus qui hunc testamentum rogavi scribere et firmavi firmarique rogavi. Sig+num Guillelmus Gaugfredi. Sig+num Patrus Iohannes. Sig+num Berengarius Arnalli. Sig+num Guillelmus presbiter.

Postquam supra dicta omnia precepi et ordinavi, mutata voluntas vidi bene ut alodium de Pilos cum vinea et mansione de Galgano dimisisset supra dictus Berengarius in ora obitus mei, et facio hoc ut nec filius nec ullus homo ibi non querat ei nullam causam. Hoc mandavit coram Guillelmi Gaugfredi et soror eius Bellita, et Berillus, et Pedro Godisculo, et Emmo femina, et Bella filia ex Ebo et aliarum multarum femine.

Martinus presbiter rogatus scripsit et sub ss. die et anno quo supra.

